

EUROPAPOLITISK ANALYS

EU-opinionen i rörelse: svenskarna sneglar mot euron

Markus Johansson och Jakob Lewander*

Sammanfattning

SOM-institutets årliga undersökning om svensk EU-opinion visar tre huvudsakliga resultat för 2023:

Kontinuitet. Svenskarnas stöd för EU-medlemskapet ligger alltjämt kvar på en historiskt hög nivå (62 procent). Samtidigt innebär det en tillbakagång med sex procentenheter jämfört med det exceptionella stöd som uppmättes 2022. Svenskarna visar även fortsatt försiktighet gentemot att fördjupa integrationen.

Högerns missnöje. Stödet för EU-medlemskapet sjunker i synnerhet till höger på politikens spektrum där stödet har minskat med hela 20 procentenheter. Till vänster noteras motsatsvis ett ökat stöd.

Eurons återkomst. Efter många år av stiltje blir svenskarna mer positiva till att införa euron. Motståndet mot euron har under flera år avtagit men under 2023 sjönk det med 13 procentenheter medan andelen positiva ökade med 14 procentenheter.

Undersökningen genomfördes hösten 2023 då det osäkra ekonomiska tillståndet och Rysslands krig i Ukraina var dominerande. Siffrorna visar inte på ett stärkt stöd för EU-medlemskapet som en effekt av Sveriges EU-ordförandeskap under våren 2023. Då undersökningen genomfördes ett drygt halvår före EU-vallet lägger denna analys särskild vikt vid synen på EU bland olika partiers sympatisörer.

* *Markus Johansson* är forskare i statsvetenskap på Sieps och verksam vid statsvetenskapliga institutionen och Centrum för Europaforskning vid Göteborgs universitet. *Jakob Lewander* är utredare i statsvetenskap på Sieps.

Författarna svarar själva för innehåll och slutsatser.

1. Inledning

Svenskarnas attityd till EU-samarbetet har genomgått stora förändringar under åren, och inte minst har stödet för EU-medlemskapet växt och konsoliderats på en hög nivå. I SOM-institutets årliga opinionsundersökning konstaterades 2022 en rekordnotering i svenskarnas stöd för EU-medlemskapet (Johansson och Lewander 2023).

I den här analysen följer vi upp utvecklingen av opinionen kring EU-medlemskapet under 2023, inklusive de relaterade frågor som ställs i SOM-undersökningarna om det svenska förhållandet till EU och svenskarnas attityder till olika politikområden och sakfrågor. SOM-undersökningen genomfördes under hösten 2023,¹ alltså ett drygt halvår före valet till Europaparlamentet 2024. Analysen lägger därför särskild vikt vid hur synen på EU skiljer sig åt bland olika partiers sympatisörer och i olika ideologiska hemvister.

"Under året har också de kärvare ekonomiska tiderna blivit alltmer kännbara, och de ökande levnadskostnaderna har spillt över i en mer kritisk diskussion om EU:s miljö- och klimatarbete."

Under 2023 har den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina, som inleddes i februari 2022, fortsatt att påverka EU-samarbetet och skapat nya förutsättningar för integrationen på flera områden. Detta har även lett till en förnyad diskussion om EU:s utvidgning, där just Ukraina är ett av de länder som under det senaste året har erhållit kandidatstatus samt inlett medlemskapsförhandlingar. Under året har också de kärvare ekonomiska tiderna blivit alltmer kännbara, och de ökande levnadskostnaderna har spillt över i en mer kritisk diskussion om EU:s miljö- och

klimatarbete. Under våren 2023 innehade också Sverige det roterande ordförandeskapet i EU:s ministerråd, ett ordförandeskap som dock hade begränsad synlighet på hemmaplan (se Bengtsson 2023). Den här kontexten utgör fonden till denna Europapolitiska analys av resultaten från SOM-undersökningen 2023.

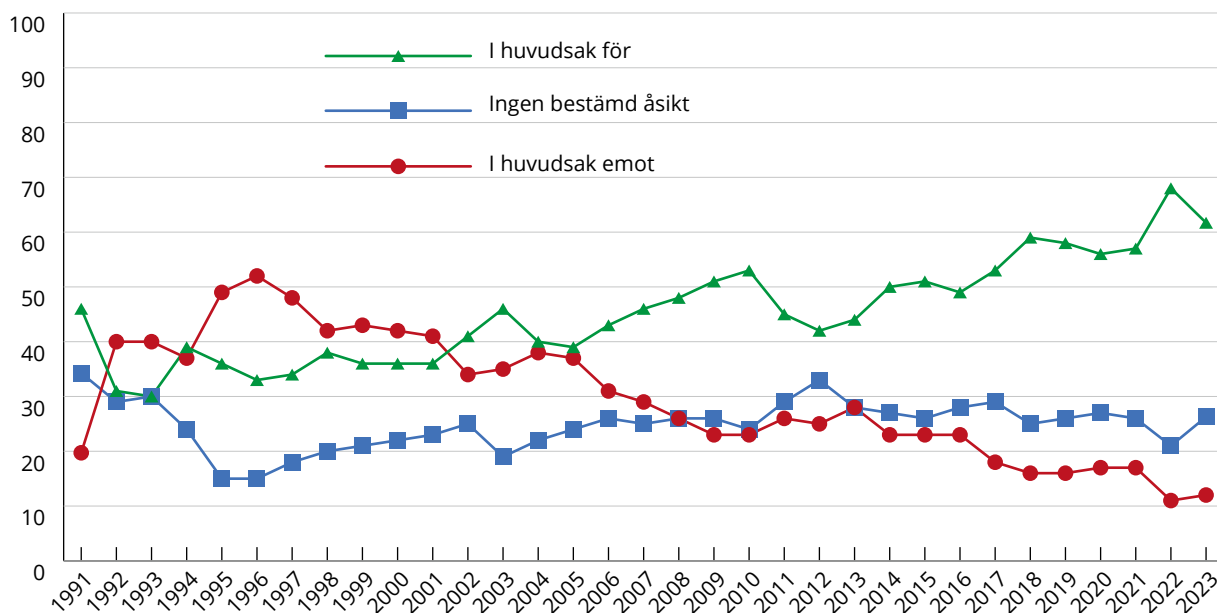
2. Stödet för medlemskapet alltjämt högt

2023 års SOM-undersökning indikerar att svenskarnas åsikt om EU-medlemskapet har svalnat en aning i jämförelse med rekordåret 2022 (se figur 1). Under 2022 steg stödet för medlemskapet efter Rysslands anfallskrig i Ukraina och andelen svenskar som i huvudsak var för EU-medlemskapet ökade då från 57 till 68 procent samtidigt som andelen svenskar som i huvudsak var emot EU-medlemskapet sjönk från 17 till 11 procent. Under 2023 gick andelen som var för medlemskapet tillbaka ner till 62 procent. Den här förändringen i stödet för medlemskapet har dock inte motsvarats av en lika stor ökning i motstånd mot medlemskapet. De som svarat att de i huvudsak är emot medlemskapet är endast en procentenhet fler 2023 jämfört med 2022. Den stora förändringen är istället att en större andel svarar att de inte har någon bestämd åsikt i frågan. På en direkt fråga om hur de svarande ställer sig till förslaget om att Sverige bör utträda ur EU (figur 2) så är det 64 procent som uttrycker att det är ett dåligt förslag, vilket är 3 procentenheter färre jämfört med 2022. Minskningen är här dock något mindre än tillbakagången bland de som är i huvudsak för EU-medlemskapet. De som stöder förslaget om ett EU-utträde 2023 utgör 12 procent, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med 2022.

Svaren på de här två frågorna om vad medborgarna tycker om det svenska EU-medlemskapet korresponderar således väl med varandra. Även om stödet för EU-medlemskapet 2023 sjunker något

¹ Den nationella SOM-undersökningen har genomförts av SOM-institutet vid Göteborgs universitet varje år sedan 1986. Undersökningen omfattar ett slumpmässigt urval av den svenska befolkningen mellan 16 och 90 år och genomförs varje höst. 2023 genomfördes den under september–december. Undersökningen består av sju delundersökningar som vardera riktar sig till 3 750 personer, och där det totala urvalet således består av 26 250 individer. Vissa frågor ställs i samtliga delundersökningar medan andra frågor endast ställs i en delundersökning, och därför kan antalet svarande på olika frågor variera. Den totala svarsfrekvensen för undersökningen 2023 uppgår till 48 procent. Vissa av frågorna som redovisas i den här analysen har ställts av SOM-institutet, medan andra frågor ställts av Sieps i samverkan med SOM. Mer information om den nationella SOM-undersökningen finns på www.gu.se/som-institutet

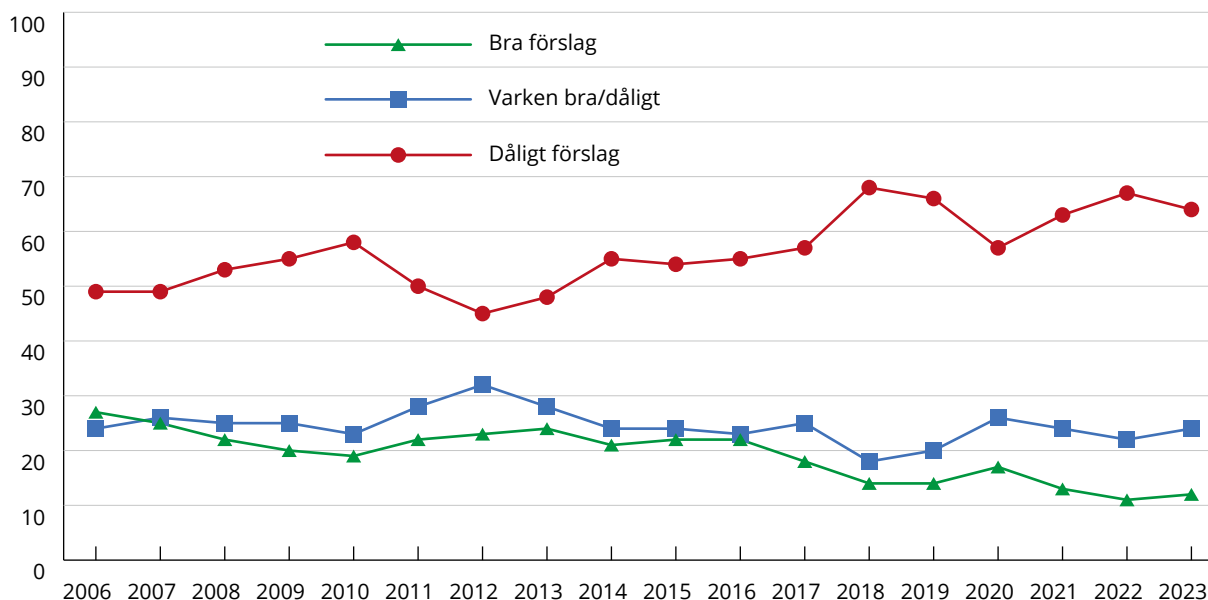
Figur 1. Åsikt om det svenska medlemskapet i EU 1991–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: "Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?" Svarsalternativen framgår av figuren. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1991–2023.

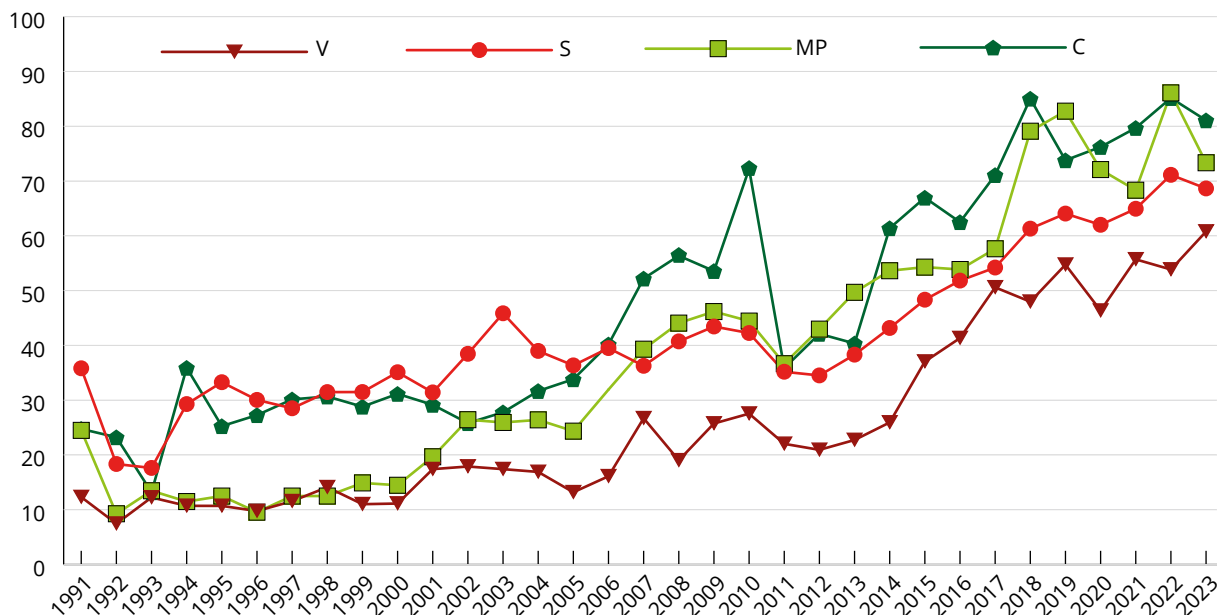
Figur 2. Åsikt om förslaget om att Sverige bör utträda ur EU, 2006–2023

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om följande politiska förslag? – Sverige bör utträda ur EU". Svarsalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren har alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till "Bra förslag", och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" har slagits ihop till "Dåligt förslag". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006–2023.

Figur 3. Andel som är för det svenska EU-medlemskapet bland oppositionspartiernas sympatisörer, 1991–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?" Svartalternativen är "I huvudsak för", "I huvudsak emot" och "Ingen bestämd åsikt". Resultaten avser andelen som svarat "I huvudsak för". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antalet svarande för de mindre riksdagspartierna varierar en del från år till år, och därför bör skillnader mellan enskilda år för dessa partiers sympatisörer tolkas med försiktighet.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1991–2023.

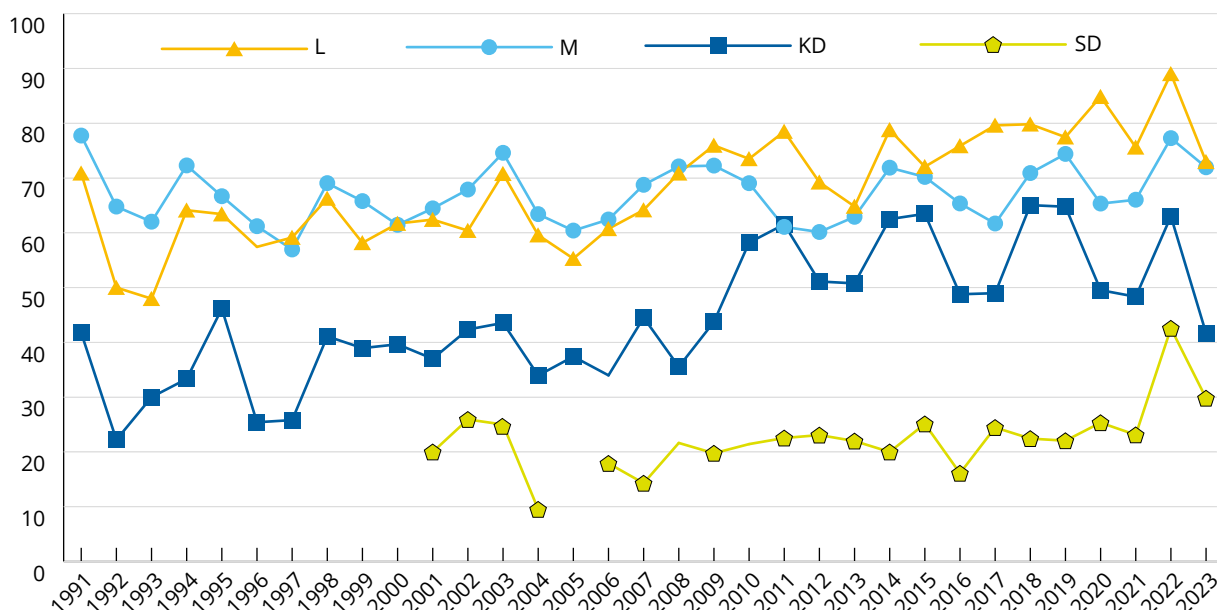
är det ändå fortsatt högt. Det är en högre andel som i huvudsak är för EU-medlemskapet 2023 än den tidigare toppnoteringen från 2019, och motståndet mot ett utträde är det fjärde högsta som uppmäts sedan frågan inkluderades första gången 2006. Samtidigt är det direkta motståndet mot medlemskapet inte nämnvärt högre 2023 än 2022. Detta sammantaget gör att vi drar slutsatsen att stödet för medlemskapet 2022 var exceptionellt, och att siffrorna för 2023 är en återgång till den tidigare långsiktiga utvecklingstakten av EU-opinionen.

Sverige var ordförande i ministerrådet under våren 2023, under vilket skogsfrågor, klimat, sanktioner och migration var exempel på sakpolitik som var i fokus. I efterdyningarna av tidigare ordförandeskap har svenskarna blivit mer positiva till EU-medlemskapet, men det är alltså inte fallet den här gången. Tillbakagången i stödet 2023 bör som nämnts förstås som en reaktion på de oerhört starka siffrorna från i fjol, men den uteblivna ordförandeskapseffekten bör också ses i ljuset av ordförandeskapets bristande synlighet på hemmaplan och att fokus låg på det vardagliga

tjänstemannaaarbetet i Bryssel (Bengtsson 2023). Trenden över tid har varit mot en mer positiv syn på EU-medlemskapet och kommande års undersökningar kommer att visa huruvida nedgången 2023 är varaktig eller tillfällig.

Bland oppositionspartiernas sympatisörer (figur 3) framträder intressant variation i stöd för EU-medlemskapet. Mest positiva är Centerpartiets sympatisörer där 81 procent i huvudsak är för medlemskapet. Siffrorna för Socialdemokraternas och Centerpartiets sympatisörer sjunker något medan miljöpartistiska sympatisörers positiva syn på medlemskapet sjunker mer påtagligt med nio procentenheter. Vänsterpartiets sympatisörer avviker i detta avseende och ser mer positivt på EU-medlemskapet 2023 jämfört med 2022. Vänsterpartiets sympatisörer avvek även 2022 då deras siffror sjönk något i kontrast till övriga sympatisörer för oppositionspartierna. I år är läget omvänt då Vänsterpartiets sympatisörer är de enda som visar ökat stöd för EU-medlemskapet bland riksdagspartiernas sympatisörer. Det bör här understrykas att det för de mindre partierna rör sig om relativt få svarande i undersökningen vilket gör

Figur 4. Andel som är för det svenska EU-medlemskapet bland sympatisörer till partierna i regeringsunderlaget, 1991–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?" Svarsalternativen är "I huvudsak för", "I huvudsak emot" och "Ingen bestämd åsikt". Resultaten avser andelen som svarat "I huvudsak för". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antalet svarande för de mindre riksdagspartierna varierar en del från år till år, och därför bör skillnader mellan enskilda år för dessa partiers sympatisörer tolkas med försiktighet.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1991–2023.

att förändringar av det här slaget bör tolkas med viss försiktighet.²

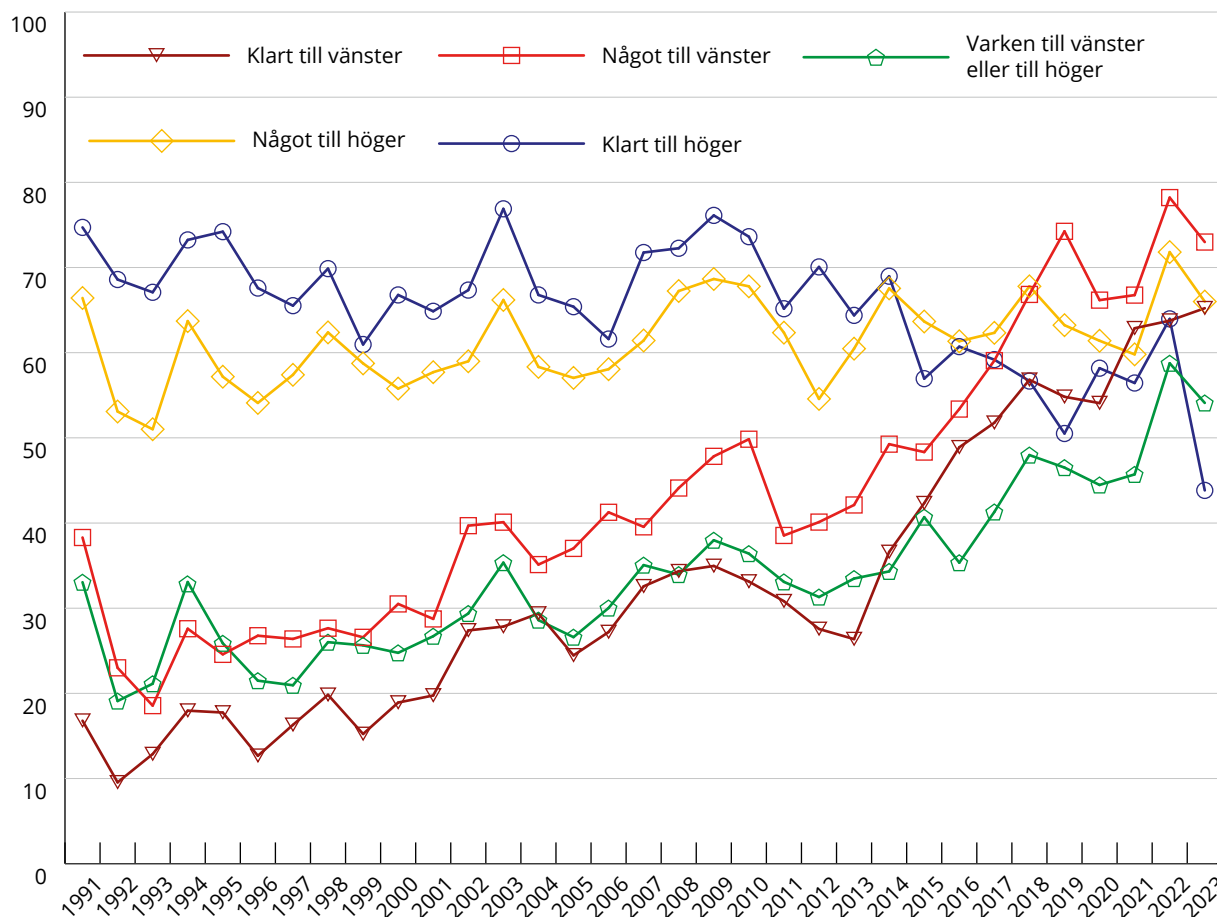
Stödet för EU-medlemskapet bland sympatisörer till regeringsunderlagets partier går alla nedåt under 2023 (figur 4). Det har skett en kraftig tillbakagång bland kristdemokratiska och liberala sympatisörer, men samma brasklapp som ovan gäller för småpartierna här. En mild nedgång har skett bland moderata sympatisörer och en nedgång på tretton procentenheter noteras bland sverigedemokratiska sympatisörer. Kontrasten mot mätningen 2022 är särskilt påtaglig vad gäller de sverigedemokratiska sympatisörerna, som 2022 skiljde ut sig genom att deras stöd för EU-medlemskapet då ökade mest jämfört med de övriga partiernas sympatisörer (Johansson och Lewander 2023). Sammantaget kan de partispecifika åsikterna om EU-medlemskapet förstås som en spegelbild av opinionsläget kring EU-medlemskapet i stort bland svenskarna, där en generell nedgång är tydlig. Tydligast

manifesteras denna nedgång bland sympatisörerna till regeringsunderlaget, vilket är intressant mot bakgrund av att svenska regeringen var ordförande i ministerrådet under våren 2023 vilket medförde nationell och internationell exponering.

I figur 5 bryts stödet för medlemskapet ner baserat på respondenternas ideologiska självskattning. Först noteras en liknande tillbakagång bland de som står något till vänster (fem procentenheter), något till höger (sex procentenheter) samt varken till höger eller vänster (fem procentenheter). Dessa tre ideologiska grupperns uppfattning om EU-medlemskapet ligger i linje med den allmänna svenska utvecklingen, och trots den milda nedgången visar 2023 års siffror att stödet för medlemskapet ändå ligger fortsatt högt i de här grupperna och är med marginal över 50 procent. I mätningen 2023 är det i stället utvecklingen på de ideologiska ytterkanterna som är iögonfallande.

² För Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna är antalet svarande tillräckligt stort för att kunna dra säkrare slutsatser. Av småpartierna så är antalet svarande som säger sig tycka bäst om Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna 2023 färre än 100 för respektive parti (på de olika frågorna som analyseras här), medan omkring 100 svarande tycker bäst om Vänsterpartiet. Underlaget för vänsterpartistiska sympatisörer är därmed något bättre att dra slutsatser från.

Figur 5. Andel svarande som är för det svenska EU-medlemskapet enligt ideologisk tillhörighet, 1991–2023 (procent)

Kommentar: Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?" Svarsalternativen är "I huvudsak för", "I huvudsak emot" och "Ingen bestämd åsikt". Resultaten avser andelen som svarat "I huvudsak för". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1991–2023.

Den tydligaste avvikelsen i fråga om svenskarnas stöd för EU-medlemskapet återfinns i gruppen klart till höger som blir alltmer skeptisk. Mellan 2022 och 2023 minskar stödet för EU-medlemskapet med hela 20 procentenheter bland svenskar som klassar sig som klart till höger. Sett över tid har stödet för EU-medlemskapet i denna grupp fallit betydligt. Mellan 1991 och 2014 var stödet för EU-medlemskapet klart högst i just denna grupp. Jämfört med 1991 har stödet fallit med 31 procentenheter (från 75 till 44 procent) och utgör idag den ideologiska hemvist där stödet för EU-medlemskapet är som lägst.

I 2023 års mätning ökar stödet för EU-medlemskapet endast bland de svenskar som klassar sig som klart till vänster (tre procentenheter).

Stödet för EU-medlemskapet i den här gruppen är nu i princip lika stort som i gruppen som identifierar sig som något till höger (65 respektive 66 procent). Sett över tid har stödet för EU-medlemskapet idag alltmer konsoliderats bland grupperna klart till vänster, något till vänster samt något till höger. Stödet för det svenska EU-medlemskapet är idag därmed starkare till vänster i jämförelse med undersökningens första 20 år då EU hade ett tydligt stöd högerut. Denna utveckling har också bekräftats i andra mätningar (se Holmberg, Karlsson och Olsson 2023). Stödet i gruppen något till vänster har ökat sakta men säkert sedan 90-talet medan stödet i gruppen klart till vänster började stärkas på allvar 2013. Vid ungefär samma tidpunkt började stödet i gruppen klart till höger visa tecken på att sjunka.

Under rådande mandatperiod är vänstersympatisörer således den mest EU-positiva gruppen samtidigt som de som identifierar sig som klart till höger är mest kritiska. 2019 blev gruppen väljare som identifierar sig som något till vänster den där högst andel är för det svenska EU-medlemskapet, och den positionen har kvarstått hela mandatperioden. Vilka faktorer som har drivit denna utveckling är svårt att peka ut. Ett par förhållanden kan dock tas i beaktande: sympatisörer till vänster har gradvis blivit mer EU-positiva under en lång period samtidigt som gruppen klart till höger kan ha förändrats ifråga om policypreferenser i förhållande till EU. Unionen har under den senaste tiden blivit en tydligare aktör inom exempelvis folkhälso- och klimatpolitik, vilket kan appellera till personer med vänstersympatier. Samtidigt har EU under de senaste åren också förknippats med irreguljär immigration, överstatliga återhämtningsfonder, industripolitiska satsningar och Storbritanniens EU-utträde, vilket kan generera missnöje bland de som identifierar sig som politiskt till höger.

När svenskarnas åsikter om EU-medlemskapet slås ut på fler kategorier i tabell 1 (kön, ålder, utbildning, bostadsort) visar det sig att stödet för medlemskapet sjunker i alla grupper. Ifråga om bostadsort sjunker stödet tydligt på ren landsbygd och i mindre tätort (nio respektive tio procentenheter) och med endast en procentenhet bland storstadsbor. Ifråga om utbildning noteras ett något större fall bland de med låg utbildning (elva procentenheter). I ålderskategorierna är tappet mer jämnt fördelat mellan de olika åldersspannen, men i gruppen 50–64 år sjunker det något mindre, och bland kvinnor och män sjunker stödet lika mycket. Stödet för EU sjunker alltså brett i de demografiska kategorierna, men med större tydlighet i de kategorier som tidigare har varit mer negativa till EU-medlemskapet (landsbygd, mindre tätort och låg utbildning). Just bland dessa grupper noterades i fjol en tydlig uppgång i stöd för EU-medlemskap. Storstaden bibehåller dock ett fortsatt högt stöd och medborgare som identifierar sig som klart åt vänster blir mer positiva.

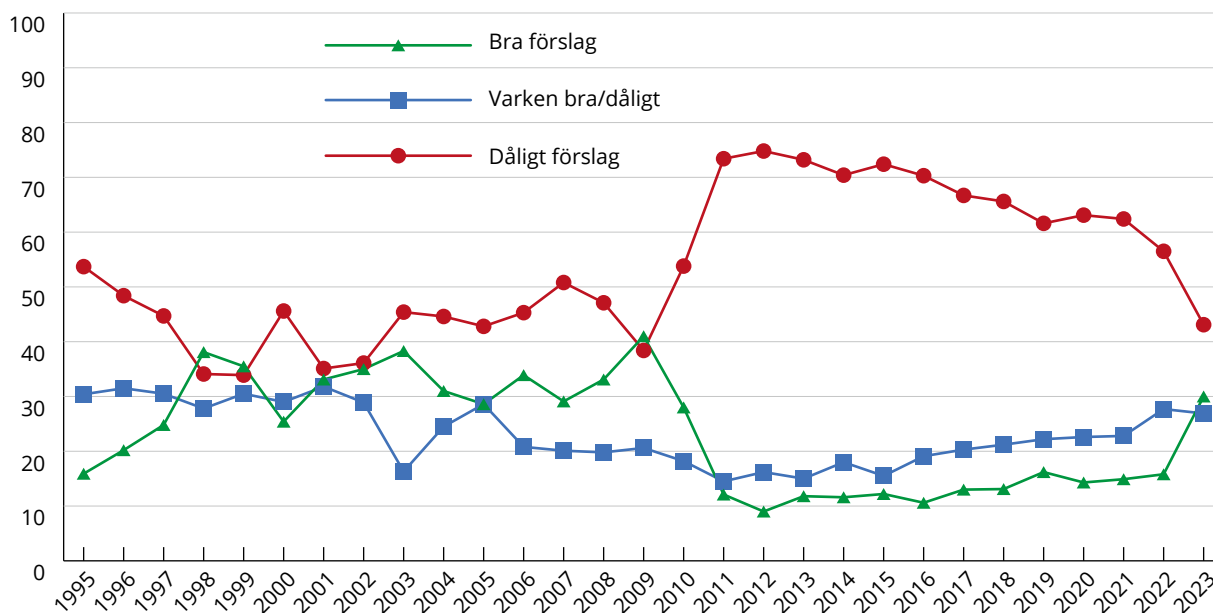
Tabell 1. Andel svarande som är för det svenska medlemskapet i olika samhällsgrupper, 2022 och 2023

	2022	2023
Kön		
Kvinnor	66	60
Män	70	64
Ålder		
16–29 år	66	59
30–49 år	67	60
50–64 år	67	65
65–90 år	69	62
Utbildning		
Låg	57	46
Medel	60	55
Hög	78	73
Bostadsort		
Ren landsbygd	60	51
Mindre tätort	62	52
Stad/större tätort	68	63
Storstad	78	77
Vänster/höger		
Klart t. vänster	64	65
Något t. vänster	78	73
Varken vä/hö	59	54
Något t. höger	72	66
Klart t. höger	64	44
Partisympati		
V	54	61
S	71	69
MP	86	73
C	85	81
L	89	73
KD	63	42
M	77	72
SD	43	30

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?" Svarsalternativen är "I huvudsak för", "I huvudsak emot" och "Ingen bestämd åsikt". Resultaten avser andelen som svarat "I huvudsak för". Låg utb. = Ej fullgjord grundskola (el. motsv. obligatorisk skola) alt. grundskola (el. motsv. obl. skola). Medel utb. = Studier vid/ examen från gymnasium, folkhögskola (el. motsv.) alt. eftergymnasial utbildning, ej högskola/universitet alt. studier vid högskola/universitet. Hög utb. = Examen från högskola/universitet alt. studier vid/examen från forskarutbildning. Variabeln "vänster/höger" är en självskattad skala med de fem alternativ som framgår av tabellen. Övriga variablers svars kategorier framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Resultaten för sympatisörer till framför allt MP, C, L och KD bör tolkas med försiktighet på grund av få svarande (under 100 individer per parti 2023).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022 och 2023.

Figur 6. Åsikt om förslaget att införa euro som valuta, 1995–2023 (procent)

Kommentar: Figuren baseras på två olika frågor som rör svensk euroanslutning. Mellan 1995 och 2005 löd frågan "Sverige bör bli medlem i EMU" och sedan 2006 och framåt är lydelsen "Sverige bör införa euro som valuta". Svartalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren har alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till "Bra förslag", och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" har slagits ihop till "Dåligt förslag".

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1995–2023.

3. Svenskarna och euron – tillfällig flirt eller långsamt närmande?

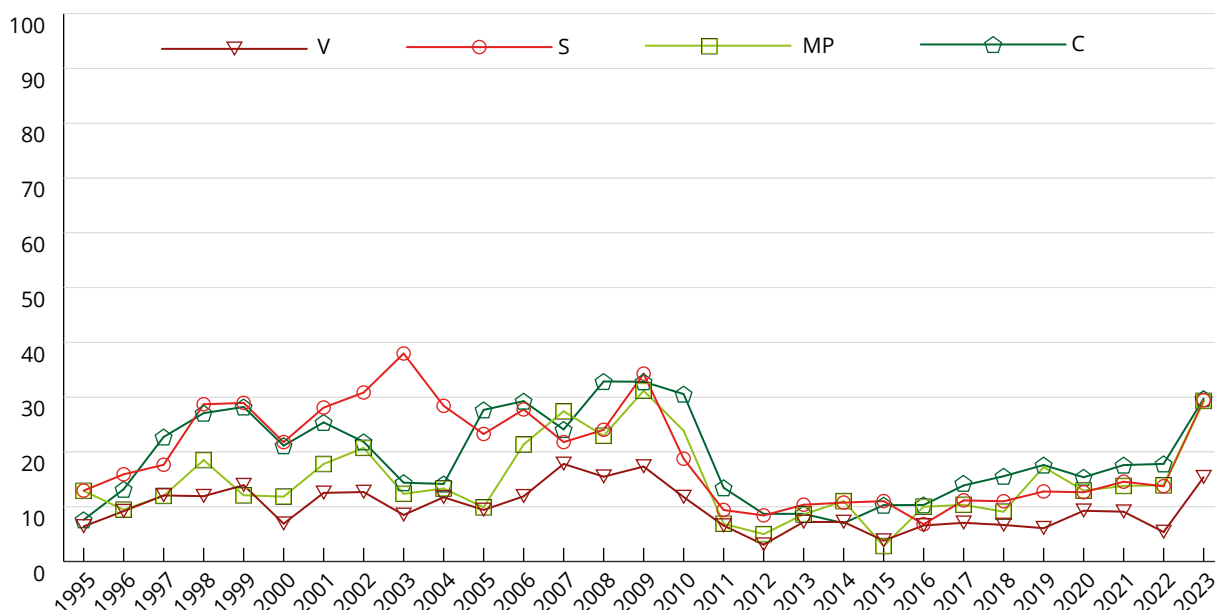
Den tydligaste observationen – och utvecklingen – i 2023 års undersökning är svenskarnas åsikter om att införa euron som valuta (figur 6). Svenskarna har alltsedan eurokrisen varit tydliga med att det är en dålig idé att införa euron i Sverige. Den största skillnaden mellan de som var positiva respektive negativa till att införa euron noterades 2012 (66 procentenheter). Sedan 2012 har andelarna svenskar som anser att euron är ett negativt respektive positivt förslag sakta men säkert närmat sig varandra, framför allt genom att andelen som är negativa har minskat. Glappet mellan positiva och negativa har dock fortsatt att vara stort och inga häftiga avvikelser har noterats förrän 2023, då det endast skiljer 13 procentenheter mellan de som tycker det är ett bra förslag att införa euron som valuta och de som tycker det är ett dåligt förslag. Andelen svenskar som anser att införa euron är ett bra förslag noteras på 30 procent medan andelen som anser att det är ett dåligt förslag nu observeras på 43 procent. Andelen svenskar som är osäkra på förslaget ligger på 27 procent. Just denna andel låg runt 30 procent under 90-talets sista år för

att sedan fluktuera kraftigt under 00-talet. Sedan eurokrisen har andelen osäkra stabiliserats för att sedan växa något i takt med att de negativa och de positiva linjerna långsamt har närmat sig varandra.

En observation i fjolårets analys (Johansson och Lewander 2023) var att ytterligare rörelser i euroopinionen skulle vara möjliga om det offentliga samtalet fortsatt skulle fokusera på inflation, kronans växelkurs och de höjda levnadsomkostnaderna. Förändringen av euroopinionen får därmed ses i ljuset av att inga större förändringar vad gäller ekonomins återhämtning kunde skönjas före hösten 2023, och att kronkursen är fortsatt svag. Det återstår att se om glappet fortsätter att minska mellan de som tycker det är ett bra respektive dåligt förslag att införa euron, och om det i sin tur innebär att frågan politiseras i nämnvärd mening – eller om det bör förstås som del av ett generellt ökat stöd för EU och europeisk tillhörighet, och att stödet för att införa euron avtar när sakfrågan konkretiseras.

Stödet för euron ökar bland samtliga politiska partiers sympatisörer. Bland oppositionspartiernas

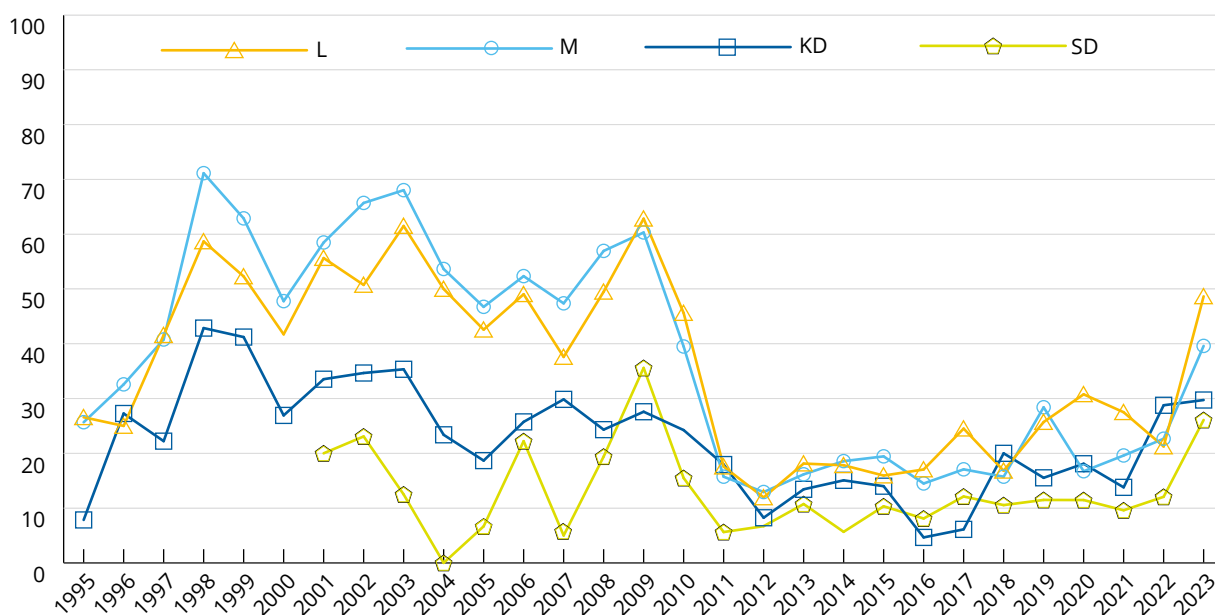
Figur 7. Andel som tycker att det är ett bra förslag att införa euro som valuta bland oppositionspartiernas sympatisörer, 1995–2023 (procent)

Kommentar: Figuren baseras på två olika frågor som rör svensk euroanslutning. Mellan 1995 och 2005 löd frågan "Sverige bör bli medlem i EMU" och sedan 2006 och framåt är lydelsen "Sverige bör införa euro som valuta". Svarsalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren visas andelen som har svarat att det är ett "Bra förslag" (något av alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag").

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1995–2023.

Figur 8. Andel som tycker att det är ett bra förslag att införa euro som valuta bland sympatisörer till partierna i regeringsunderlaget, 1995–2023 (procent)

Kommentar: Figuren baseras på två olika frågor som rör svensk euroanslutning. Mellan 1995 och 2005 löd frågan "Sverige bör bli medlem i EMU" och sedan 2006 och framåt är lydelsen "Sverige bör införa euro som valuta". Svarsalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren visas andelen som har svarat att det är ett "Bra förslag" (något av alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag").

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1995–2023.

sympatisörer har stödet för euron skjutit i höjden (figur 7). Stödet bland miljöpartistiska och socialdemokratiska sympatisörer har ökat med mer än femton procentenheter och mer än 10 procentenheter bland vänsterpartistiska och centerpartistiska sympatisörer. Det låga urvalet är en faktor att beakta, men alla siffror visar samma tydliga utveckling. En annan faktor att beakta är att stödet fortfarande inte överstiger 30 procent bland något oppositionspartis sympatisörer, och att socialdemokratiska, centerpartistiska och miljöpartistiska sympatisörer konvergerar kring 30 procent i stöd. Händelseutvecklingen bland dagens oppositionspartier sedan 2011 är dock värd att notera då stödet för euron bland flera partiers sympatisörer fluktuerade på ensiffriga nivåer och till och med var nere under 5 procent. Under ett decennium nådde stödet aldrig 20 procent medan bottenlinjen för i år ligger hos vänsterpartistiska sympatisörer, på drygt 15 procent. Oppositionspartiernas sympatisörer över lag har under de senaste 20 åren varit mer negativa till att införa euron än regeringsunderlaget (förutom sverigedemokrater). Kommande undersökningar kommer att visa huruvida 2023 års siffror är ett tecken på ökad konvergens bland svenska partisympatisörer ifråga om svenskt medlemskap i euron eller en tillfällig reaktion på det instabila säkerhetsläget och den ekonomiska osäkerheten.

Bland regeringsunderlagets sympatisörer noteras en liknande utveckling (figur 8). Stödet för euron har ökat bland samtliga partisympatisörer – bland kristdemokratiska sympatisörer är den emellertid negligerbar och bör ses i ljuset av det knappa underlaget. Samma försiktighet bör appliceras på stödet bland liberala sympatisörer som ökar med 28 procentenheter och närmar sig 50 procent. En ökning till 26 procent (14 procentenheter) noteras bland Sverigedemokraternas sympatisörer vilket är intressant mot bakgrund av att partiet generellt förordar nationell suveränitet visavi djupare europeisk integration. I likhet med siffrorna för oppositionspartiernas sympatisörer bör 2023 års siffror ses som en intressant utgångspunkt för en potentiell nystart av den offentliga diskussionen om Sveriges relation till eurosamarbetet, 21 år efter folkomröstningen.

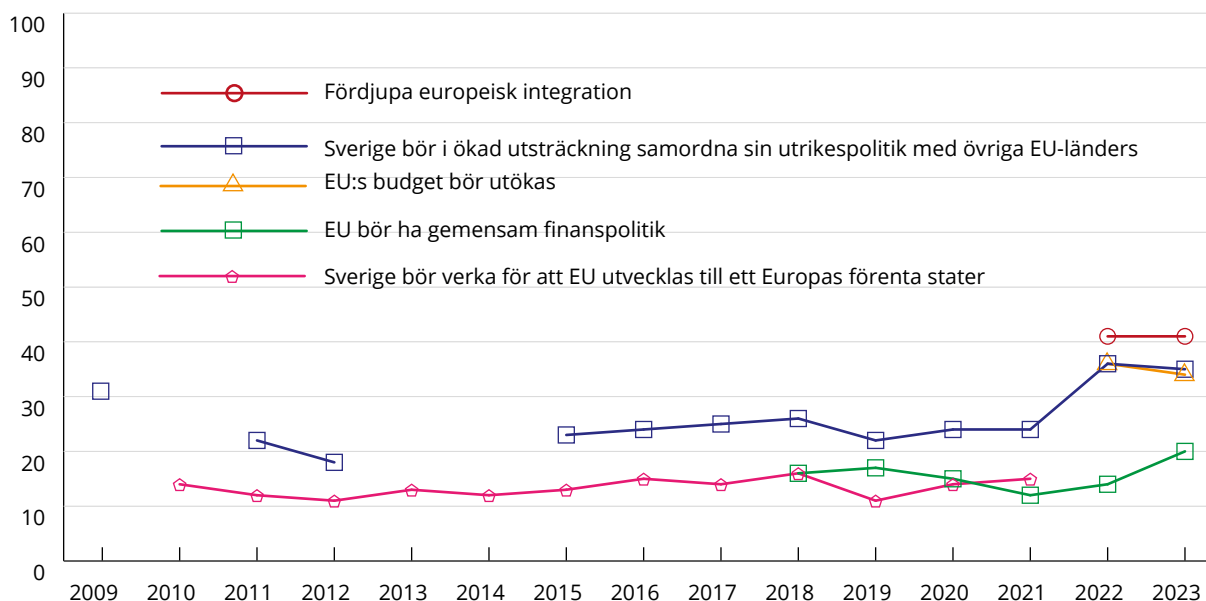
Tabell 2 Andel för euromedlemskap i olika samhällsgrupper, 2022 och 2023

	2022	2023
Kön		
Kvinnor	12	23
Män	19	37
Ålder		
16–29 år	10	24
30–49 år	25	25
50–64 år	20	34
65–90 år	17	33
Utbildning		
Låg	15	29
Medel	15	29
Hög	16	31
Bostadsort		
Ren landsbygd	16	21
Mindre tätort	13	31
Stad/större tätort	15	31
Storstad	19	34
Vänster/höger		
Klart t. vänster	6	20
Något t. vänster	15	29
Varken vä/hö	15	27
Något t. höger	20	37
Klart t. höger	21	34
Partisynpati		
V	5	15
S	14	29
MP	14	29
C	18	30
L	21	49
KD	29	30
M	23	40
SD	12	26

Kommentar: Tabellen baseras på två olika frågor som rör svensk euroanslutning. Mellan 1995 och 2005 löd frågan "Sverige bör bli medlem i EMU" och sedan 2006 och framåt är lydelsen "Sverige bör införa euro som valuta". Svartalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I tabellen visas andelen som har svarat att det är ett "Bra förslag" (det vill säga något av alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag"). Se tabell 1 för en beskrivning av variablerna. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Resultaten för sympatisörer till framför allt MP, C, L och KD bör tolkas med försiktighet på grund av få svarande (under 100 individer per parti 2023).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022 och 2023.

Figur 9. **Andel svarande som anser att olika förslag rörande EU är bra, 2009–2023 (procent)**

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om följande förslag?" med svarsalternativen "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". Tabellen redovisar andelen som stödjer förslagen (som svarat antingen "Ganska bra förslag" eller "Mycket bra förslag"). Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2009–2023.

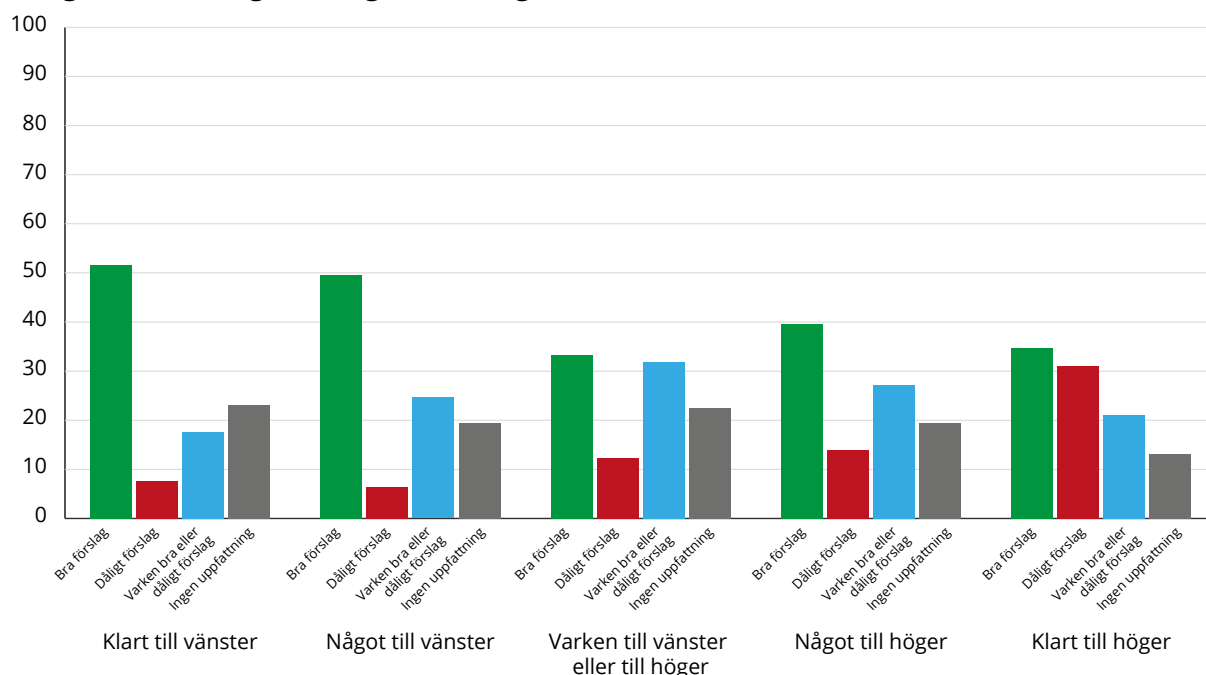
Tabell 2 visar stödet för euron i olika samhällsgrupper, där det kan konstateras att stödet för euron är högre bland män än bland kvinnor, i de äldre åldersgrupperna och bland de som bor i storstäderna. På motsatt vis är stödet lågt bland de som bor på landsbygden, och där är förändringen jämfört med 2022 också mindre. Det finns ingen substantiell skillnad mellan personer med olika utbildningsnivå. I några grupper av svarande är ökningen i stöd jämfört med 2022 större än i andra, och i följande grupper har det mer än fördubblats: de som är 16–29 år, de som bor i mindre tätort och i större tätort/stad. I linje med hur stödet för euron ser ut för olika ideologiska grupper så är de som identifierar sig som något till höger och klart till höger mer positiva till euron. Gruppen klart till höger uppvisar här en intressant position av att vara den som är minst för det svenska EU-medlemskapet och samtidigt näst mest för att införa euron. I den här gruppen är det också vanligare än i andra grupper att stöd för EU-medlemskapet sammanfaller med stöd för euron. Av de som svarat att de är för EU-medlemskapet i gruppen svarande som identifierar sig som klart till höger tycker också 52 procent att det är ett bra förslag att införa euro som valuta. Motsvarande siffra för gruppen något till höger är 45 procent, och sen faller siffran i grupperna längre åt vänster.

4. Svenskarnas syn på integration och unionens framtid

Vad gäller svenskarnas inställning till andra EU-politiska förslag så har dessa endast förändrats marginellt jämfört med 2022 (figur 9). Stödet för en gemensam europeisk finanspolitik har visserligen ökat med sex procentenheter men ligger ändå idag på blygsamma 20 procent. Finanspolitisk samordning är redan en realitet mellan medlemsstaterna inom euroområdet, och är inte minst förknippad med just valutasamarbetet. Även om en fullfjädrad gemensam finanspolitik framstår som avlägsen (Eriksson 2023) så hänger det ökade stödet för en gemensam finanspolitik möjligen samman med det ökade stödet för euron.

Inför SOM-undersökningen 2022 ersattes en tidigare fråga om att Sverige bör verka för att EU utvecklas till ett Europas förenta stater med två frågor, en om hur svenskarna ställer sig till förslagen att fördjupa den europeiska integrationen och en om att utöka EU:s budget (figur 9 innehåller såväl den gamla frågan som de två nya). Av de här två förslagen är stödet starkast för fördjupningen av europeisk integration, vilket ligger kvar på drygt 40 procent (13 procent tycker att det är ett dåligt förslag). Fördjupad integration förblir ett öppet begrepp, och i de

Figur 10. Fördelning av attityder till förslaget om att fördjupa den europeiska integrationen enligt ideologisk tillhörighet

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om följande förslag? – Fördjupa den europeiska integrationen för att möta samhällsutmaningar" med svarsalternativen "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren har alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till "Bra förslag", och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" har slagits ihop till "Dåligt förslag". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

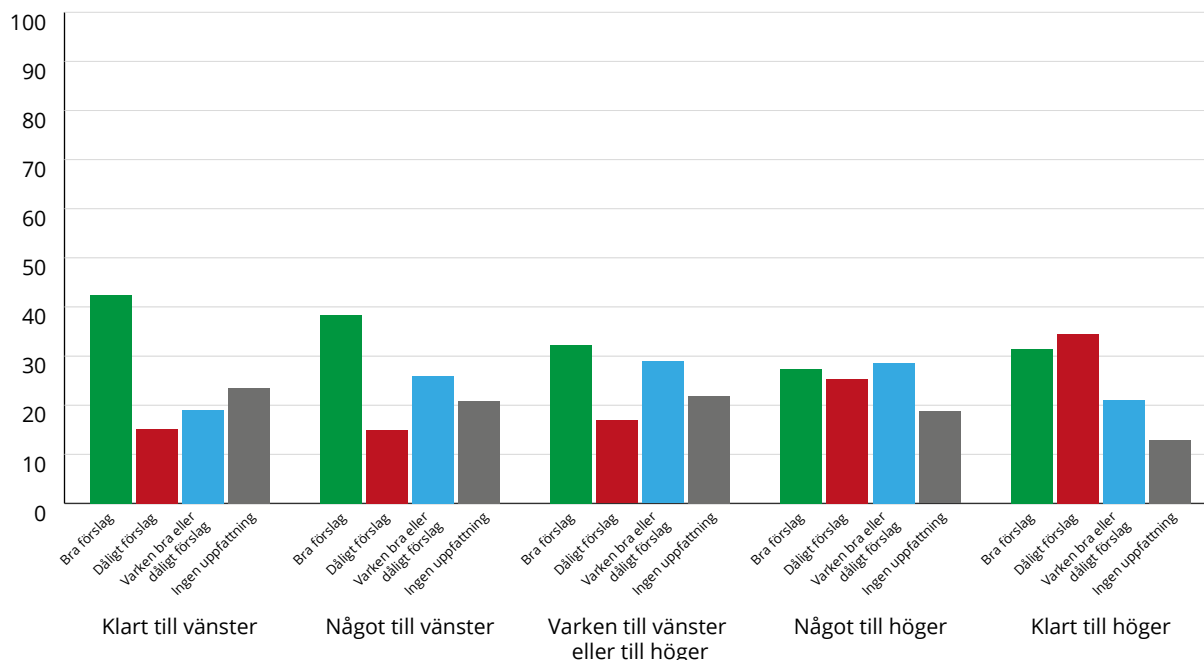
övriga mer konkreta frågorna visar svenskarna inte motsvarande stöd för fördjupad politisk integration ifråga om gemensam finanspolitik, utrikespolitisk samordning och förstärkt budget. Stödet för ökad samordning av medlemsstaternas utrikespolitik samt utökad EU-budget ligger kvar kring 35 procent, samtidigt som andelen som tycker att det är dåliga förslag ligger på 20 procent. Det här ger ingen entydig bild av vad det är för fördjupad integration som svenskarna efterfrågar, men inställningen till de förslag som presenteras är snarast ljummen.

Stödet för att samordna utrikespolitiken på EU-nivå gick upp med tolv procentenheter 2022, vilket sammanföll med svenskarnas starka stöd för EU-medlemskapet efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. 2023 ligger stödet kvar på i stort sett samma nivå (35 procent) vilket är svenskarnas tydligaste stöd för ett konkret integrationsförslag. Frågan samlar dock fortfarande inte någon majoritet. Dessa siffror sammanfaller också med att andra studier visat

att det finns ett starkt svenskt stöd för EU:s Rysslandspolitik och stöd för Ukraina (Haglund 2023). EU:s medlemsstater har därmed i hög grad samarbetat och samordnat sin utrikespolitik i frågor som erhåller starkt stöd bland svenskarna. Det relativt låga stödet för att samordna utrikespolitiken kan därmed te sig motsägelsefullt, även om det ska poängteras att stödet för ökad samordning ökade med tolv procentenheter mellan 2021 och 2022.

Andelen svenskar som anser att det är ett bra förslag att fördjupa den europeiska integrationen är högst bland svenskar som identifierar sig politiskt till vänster (figur 10). Utöver att denna fråga genererar högst stöd av de politiska förslag som inkluderas, är det också en fråga där det finns en tydlig uppdelning mellan ideologiska grupperingar. I samtliga grupper är andelen som anser att fördjupad integration är ett bra förslag högst av de fyra alternativen. Starkast motstånd uppvisar gruppen klart till höger, medan det svagaste motståndet finns i grupperna till vänster.

Figur 11. Fördelning av attityder till förslaget om att EU:s budget bör utökas enligt ideologisk tillhörighet

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om följande förslag? – EU:s budget bör utökas för att kunna möta gränsöverskridande problem" med svarsalternativen "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren har alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till "Bra förslag", och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" har slagits ihop till "Dåligt förslag". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

Förslaget om att utöka EU:s budget har tydligare stöd vänsterut (figur 11). Bland andelen svenskar som ser sig som något till höger och klart till höger anser ungefär lika många respondenter att det är ett dåligt som ett bra förslag att utöka budgeten, och det lägsta stödet för att utöka EU:s budget återfinns i gruppen något till höger.

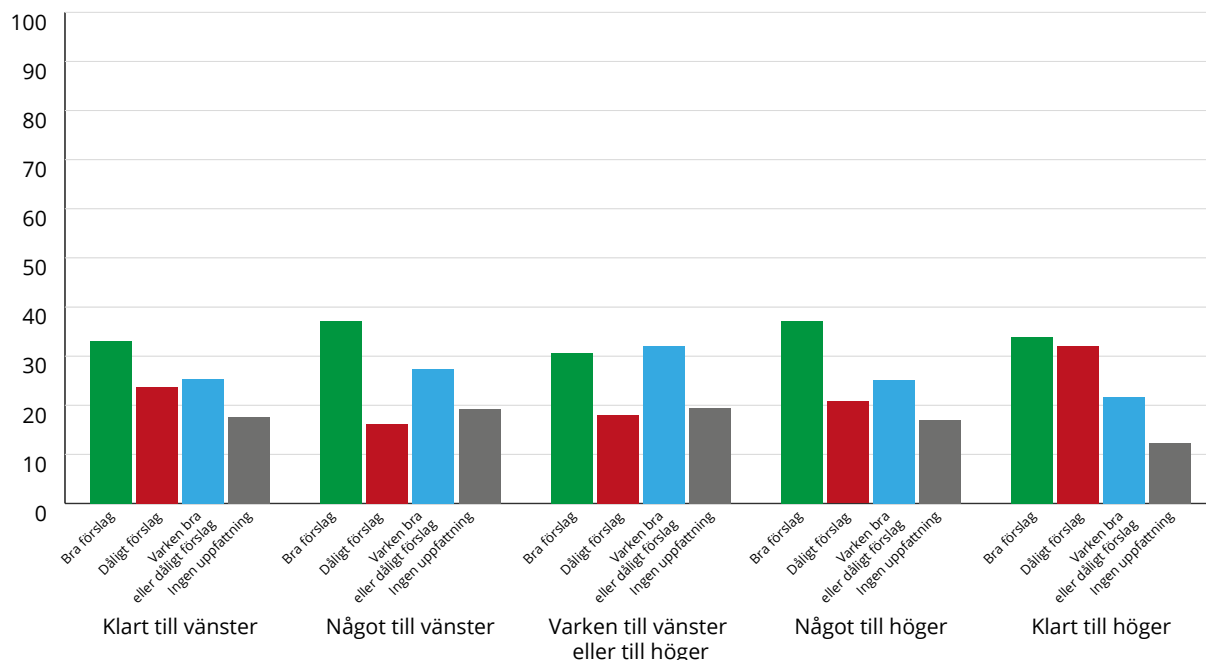
Ökad samordning av utrikespolitiken genererar jämna positiva siffror mellan 31 och 37 procent från vänster till höger (figur 12). Lägst stöd återfinns bland den andel som varken ser sig som vänster eller höger (31 procent). Återigen noteras att i gruppen klart till höger finns också en hög andel som anser förslaget som dåligt (32 procent). I gruppen som identifierar sig som varken höger eller vänster anser en hög andel att förslaget varken är bra eller dåligt.

Fördelningen av svaren på de tre frågorna utifrån ideologisk självskattning visar att andelen svenskar som identifierar sig något eller klart till vänster är tydligt de mest positiva till fördjupad integration.

Exakt vad svenskarna anser att det begreppet innebär är dock inte helt självklart. En större EU-budget kan vara ett exempel på sådan integration, och i denna fråga är respondenter som identifierar sig som vänster mer positiva till förslaget. De positiva svaren på frågan om ökad samordning av utrikespolitiken är relativt jämnt fördelade bland höger- och vänstergrupperna, med starkast stöd i gruppen något till höger samt i gruppen något till vänster. En tydlig avvikelse i motstånd återfinns i gruppen klart till höger.

En sammanfattande reflektion är att de mest positiva svaren kommer från vänster, de mest negativa svaren kommer högerifrån och de som varken ser sig som höger eller vänster oftare än andra ser förslaget som varken positivt eller negativt. Stödet bland svenskarna för djupare integration, utökad budget och ökad samordning av utrikespolitiken har därmed en lätt slagsida åt vänster. Gruppen klart till höger har samtidigt ett mer polariserat svarsmönster än övriga grupper, där det å ena sidan är jämnare fördelning mellan

Figur 12. **Fördelning av attityder till förslaget om att i ökad utsträckning samordna utrikespolitiken med övriga medlemsstater enligt ideologisk tillhörighet**

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om följande förslag? – Sverige bör i ökad utsträckning samordna sin utrikespolitik med övriga EU-stater" med svarsalternativen "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren har alternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till "Bra förslag", och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" har slagits ihop till "Dåligt förslag". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

de som tycker att förslagen är bra respektive dåliga, och å andra sidan att färre uttrycker att de inte har någon uppfattning eller tycker att förslagen är varken bra eller dåliga jämfört med övriga grupper.

Tabell 3 visar hur åsikterna om de redovisade politiska förslagen skiljer sig åt mellan sympatisörer till de olika politiska partierna, och hur detta förändrats jämfört med mätningen 2022 (inom parentes). Utöver de förslag som redan diskuterats inkluderas här några ytterligare förslag som omfattas av SOM-undersökningen. Frågan om förslaget att föra tillbaka makt till medlemsstaterna ställdes första gången 2023 och därför redovisas ingen förändring för den frågan.

Tabell 3 visar också hur tydligt stödet för euron skiljer ut sig från de andra politiska förslagen i jämförelse med föregående år, och för svarande med olika partisympatier. Den övergripande blicken ger vid handen att under 2023 har svenskarna – närapå oavsett partisympati – börjat omvärdera sin relation till euron på allvar. Attityderna till andra

förslag på djupare EU-integration har inte rört sig på samma entydiga sätt under 2023. I några undantagsfall samlar förslagen stöd från över 50 procent av sympatisörerna till något parti, även om det är värt att återigen betona att småpartiernas siffror ska tolkas med försiktighet. För riksdagens största partier (S, M och SD) ser vi också över lag de minsta förändringarna i attityder kring de olika förslagen (euron undantagen). De partisympatisörer som visar starkast stöd för EU-medlemskapet (såsom MP, C, L och M) visar också starkast stöd för euron.

Stödet för en fördjupad integration är som svagast bland sympatisörer med KD och SD, och SD-sympatisörerna är också minst positiva till en utökad EU-budget, medan miljöpartistiska sympatisörer visar högst stöd för fördjupad integration såväl som utökad budget. Liberala sympatisörer visar högst stöd för euron och utökad utrikespolitisk samordning, och på motsatt sida finner vi de som sympatiserar med V och SD.

Tabell 3. Andel svarande som stödjer politiska förslag knutna till EU bland olika partiers sympatisörer, 2023 (procent)

	Samtliga	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
Införa euro	30 (+14)	15 (+10)	29 (+15)	29 (+15)	30 (+12)	50 (+29)	40 (+17)	30 (+1)	26 (+14)
EU-gemensam finanspolitik	20 (+6)	19 (+6)	21 (+5)	14 (+4)	24 (+4)	25 (+12)	20 (+8)	24 (+7)	17 (+4)
Fördjupa europeisk integration	41 (0)	43 (-3)	47 (+4)	57 (-1)	51 (-5)	55 (-3)	41 (0)	25 (-3)	25 (+2)
Samordna utrikespolitik	36 (-1)	25 (-6)	38 (+3)	40 (-3)	36 (-3)	46 (-11)	40 (-5)	36 (+12)	27 (+4)
Utöka EU:s budget	34 (-2)	38 (-4)	38 (+2)	57 (+8)	27 (-7)	37 (-11)	32 (-3)	33 (-1)	23 (-1)
Återföra makt till medlemsstaterna	44	44	38	15	34	35	42	45	69
Ukraina som EU-medlem	57 (-6)	53 (-4)	61 (-9)	51 (-14)	65 (0)	61 (-10)	59 (-3)	58 (-4)	50 (-9)
Avskaffa medlemsstaters vetorätt	43 (+3)	33 (-17)	45 (+5)	47 (-7)	43 (+5)	42 (-3)	49 (+9)	43 (+3)	42 (+8)
Medlemsstaterna bör ha ansvar för miljöpolitik	30 (-1)	16 (-5)	23 (+1)	10 (-8)	18 (-4)	25 (0)	31 (-3)	33 (-15)	54 (-4)

Kommentar: Frågan lyder "Vilken är din åsikt om följande förslag?" med svarsalternativen "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". Tabellen redovisar den andel som stödjer förslagen (som svarat antingen "Ganska bra förslag" eller "Mycket bra förslag"), med förändringen i procentenheter jämfört med 2022 (i parentes). De fullständiga formuleringarna för förslagen är "Sverige bör införa euro som valuta", "EU bör ha en gemensam finanspolitik", "Fördjupa den europeiska integrationen för att möta samhällsutmaningar", "Sverige bör i ökad utsträckning samordna sin utrikespolitik med övriga EU-staters", "EU:s budget bör utökas för att kunna möta gränsöverskridande problem", "Föra tillbaka makt från EU till medlemsländerna", "Tillåta Ukraina att bli medlem i EU", "Avskaffa enskilda länders vetorätt i EU" och "Ansvaret för miljöpolitik bör ligga hos enskilda medlemsländer istället för EU". Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Resultaten för sympatisörer till MP, C, L och KD bör tolkas med försiktighet på grund av få svarande (färre än 100 individer).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023 och 2022.

I motsats till frågan om att fördjupa den europeiska integrationen, och de specifika förslagen kopplade till det, frågas det även om förslag om att föra tillbaka makt till medlemsstaterna, både i allmänhet och vad gäller miljöpolitiken specifikt. På den direkta frågan om att återföra makt till medlemsstaterna kan partisympatisörerna delas in i tre delar. Merparten av partisympatisörerna samlas i en grupp på mellan 34 och 45 procent stöd medan sverigedemokratiska sympatisörer är mest positiva till att återföra makt till medlemsstaterna (69 procent) och miljöpartistiska respondenter är minst positiva (15 procent). I likhet med att

fördjupa europeisk integration är det emellertid inte helt klart vad som avses med att återföra makt till medlemsstaterna. Siffrorna visar dock klart att det finns en bred samstämmighet mellan olika politiska sympatier strax under 50-procentsgränsen i denna fråga. Stödet för att ge medlemsstaterna mer beslutanderätt över miljöpolitiken är däremot jämförelsevis svagt. Förslaget får svagt stöd bland sympatisörer med Vänsterpartiet (16 procent), Miljöpartiet (10 procent) och Centerpartiet (18 procent). Bara hos sverigedemokratiska sympatisörer hamnar påståendet över 50-procentsgränsen, och resten

Tabell 4. **Bedömning av om medlemskapet är positivt eller negativt för Sverige inom olika samhällsområden, 2023 (procent, balansmätt)**

	Mycket positivt	Ganska positivt	Varken positivt eller negativt	Ganska negativt	Mycket negativt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balansmätt
Militära säkerheten	11	39	29	4	2	14	100	44
Miljön	6	32	33	11	4	15	100	24
Sysselsättningen	5	25	41	8	3	19	100	18
Ekonomi	6	27	30	17	4	15	100	12
Jämställdheten	5	21	45	8	2	18	100	16
Jordbruket	4	22	31	17	6	21	100	3
Möjligheten att påverka i EU	6	27	30	13	7	16	100	13
Brottsbekämpningen	6	24	34	13	7	17	100	9
Social tryggheten	4	18	46	12	4	16	100	7
Invandringen	3	12	35	19	15	16	100	-20

Kommentar: Frågan lyder "Hur anser du att medlemskapet i EU påverkar Sverige inom följande områden?" Områdena framgår av tabellen (området "Möjlighet att påverka EU" lyder i sin helhet "Möjligheten att påverka utvecklingen i EU"). Svarsalternativen framgår av tabellen. Balansmättet visar andelen positiva bedömningar ("Mycket positivt" och "Ganska positivt") minus andelen negativa bedömningar ("Mycket negativt" och "Ganska negativt") bland dem med en åsikt. Värdet kan variera mellan +100 (alla är positiva) och -100 (alla är negativa).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

av partisympatisörerna fördelas mellan 23 och 33 procent med en tydligt positiv slagsida bland sympatisörerna till regeringsunderlaget.

Beträffande avskaffande av medlemsstaternas vetorätt, vilket kan förstås som steg mot ökad överstatlighet, visar svenskarna 2023 än mer samstämmighet då närapå alla partisympatisörer ligger inom spannet 40–50 procent i stöd. Bara vänsterpartistiska sympatisörer hamnar på 33 procent 2023, med en nedgång på 17 procentenheter från 2022. Det är även här oklart hur vetorätten ska tolkas eftersom den numera bara i mycket begränsad omfattning förekommer i lagstiftningsprocessen, utan primärt inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och en del andra områden där medlemsstaterna har velat behålla kontrollen, som i utvidgningsprocessen och fördragsfrågor.

Slutligen visar svenskarna fortfarande ett starkt stöd för Ukrainas EU-medlemskap, trots att siffrorna sjunker bland nästintill samtliga partisympatisörer. Stödet ligger dock kvar över 50 procent bland samtliga partier och kraftigast minskar stödet bland socialdemokratiska (-9 procentenheter), miljöpartistiska (-14 procentenheter), liberala (-10 procentenheter) och sverigedemokratiska (-9 procentenheter) sympatisörer. Svenskarnas inställning till Ukrainas EU-medlemskap blir en viktig fråga att följa under kommande år då förra årets siffror kan härledas till svenskarnas tydliga stöd för Ukraina mot Rysslands fullskaliga anfallskrig. Ukrainas ansökningsprocess kommer att bli svår, vilket mycket väl kan resultera i mer nyanserade siffror beträffande svenskarnas stöd för Ukraina om landet misslyckas i reformprocessen.

Tabell 5. Bedömning av EU-medlemskapets konsekvenser inom olika områden, 1999–2023 (bedömningsbalans)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Brotts- bekämpningen	-23	-20	-14	-5	-13	-	-8	-2	-	2	-	16	-	26	18	-	-1	5	8	17	12	4	13	11	9
Miljön	-10	-8	-6	-5	2	-	1	3	14	15	14	14	7	8	15	14	11	17	23	27	25	22	23	24	24
Militära säkerheten	±0	6	6	11	6	-	-	-	14	-	16	-	12	-	-	22	16	20	26	37	30	31	30	46	44
Möjl. att påverka i EU	9	4	4	9	-	-	-	-	19	-	27	22	-	4	6	-	-3	7	5	10	8	9	5	17	13
Jämställdheten	-3	-5	-7	-6	-	-	-	-	5	1	-1	-	1	-	-2	-	-3	-	5	14	8	9	10	15	16
Syssel- sättningen	-2	7	-3	-4	-6	-	-21	-8	14	5	-3	-2	-2	-5	-4	2	1	15	22	32	24	22	20	23	18
Ekonomi	-8	-4	-15	-16	-9	-	-14	-3	4	-4	-4	4	-16	-19	-10	7	-3	12	17	27	19	18	22	18	12
Sociala tryggheten	-16	-19	-15	-15	-	-	-	-	-9	-13	-9	-12	-13	-10	-11	-7	-12	-	-1	3	1	2	4	12	7
Jordbruket	-32	-29	-19	-8	-4	-	-17	-10	-	2	-8	-	-9	-	-13	-	-33	-	-5	10	11	9	4	9	3
Invandringen ¹	-9	-12	-18	-22	-	-	-22	-18	-12	-16	-15	-18	-22	-21	-25	-20	-27	-34	-33	-23	-33	-35	-32	-16	-20

Kommentar: Mellan 1999 och 2011 löd frågan "Vad anser du att medlemskapet i EU hittills inneburit för Sverige inom följande områden?" och sedan 2012 lyder frågan "Hur anser du att medlemskapet i EU påverkar Sverige inom följande områden?" Områdena framgår av tabellen (området "Möjlighet att påverka EU" lyder i sin helhet "Möjligheten att påverka utvecklingen i EU", och mellan 1999 och 2011 var alternativet "Invandringen" istället "Invandrare och flyktingar"). Svartalternativen är "Mycket positivt", "Ganska positivt", "Varken positivt eller negativt", "Ganska negativt" och "Mycket negativt". Balansmättet visar andelen positiva bedömningar ("Mycket positivt" och "Ganska positivt") minus andelen negativa bedömningar ("Mycket negativt" och "Ganska negativt") bland dem med en åsikt. Värdet kan variera mellan +100 (alla är positiva) och -100 (alla är negativa).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1999–2023.

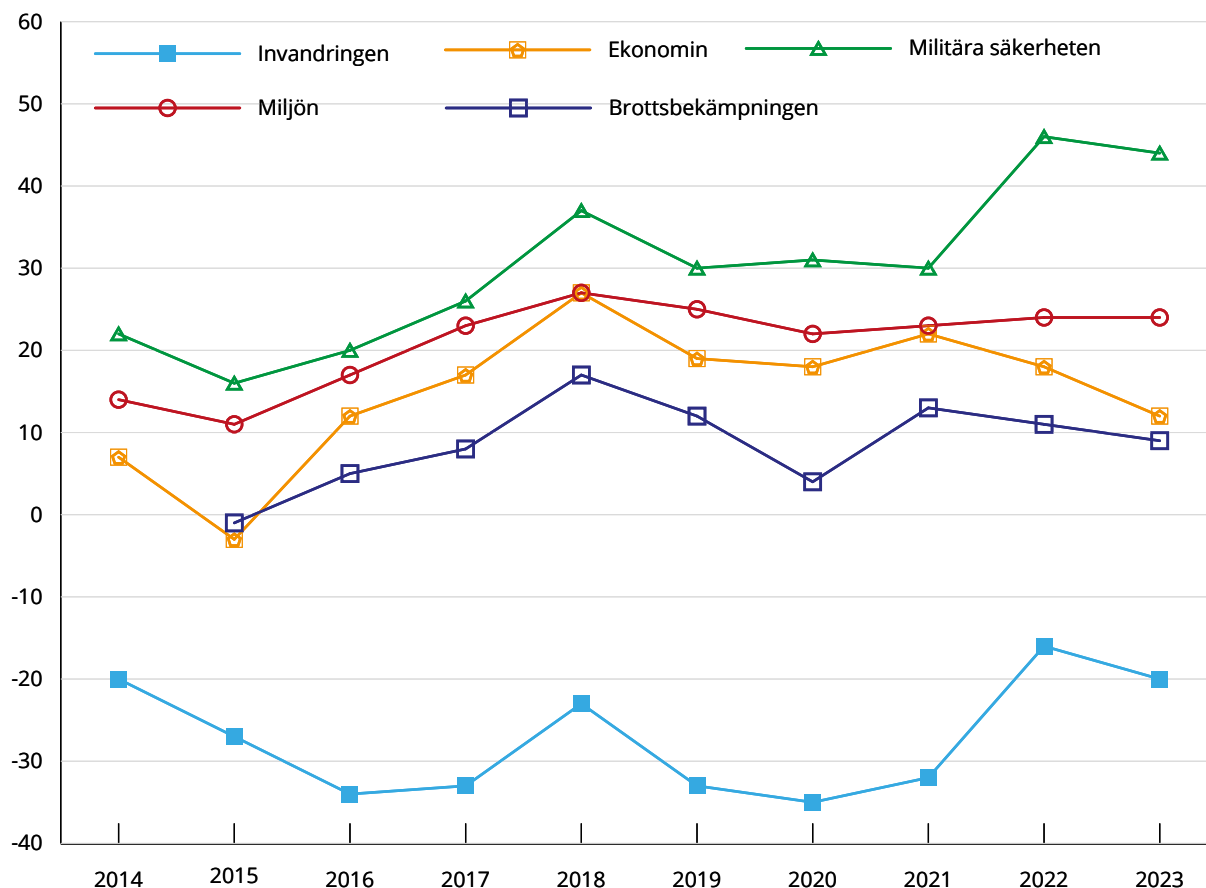
5. Svenskarnas bedömning av EU-medlemskapets konsekvenser

Svenskarnas bedömning av EU-medlemskapets konsekvenser på olika politikområden är på de flesta områden fortsatt mer positiv än negativ, men har blivit något mer negativ sedan 2022. På ett övergripande plan kan det noteras att sedan 1999 har närapå samtliga politikområden gått från en neutral eller negativ konsekvensbedömning till en positiv bedömning (tabell 5). Den militära säkerheten är fortsatt det politikområde som svenskarna anser tjäna överlägset bäst av EU-samarbetet. Militär säkerhet har fått genomgående ökande positiv konsekvensbedömning sedan 1999, och har sedan 2014 fått högst bedömningssiffror. Detta är en intressant utveckling eftersom EU:s manöverutrymme och kapacitet på försvars- och säkerhetsområdet är begränsat.

I motsats till militär säkerhet anser svenskarna fortfarande att EU har tydligt negativa

konsekvenser på invandringsområdet, en bedömning som stått stadig sedan mätningarna inleddes. Den negativa bedömningen var som starkast åren efter 2015 och är idag nere på nivåer liknande de år som föregick migrationskrisen 2015. Ekonomi och sysselsättningen har under de senaste 20 år gått från en tydlig negativ till positiv konsekvensbedömning från och med år 2014. Siffrorna fortsätter att fluktuera från år till år och bedömningsbalansen har blivit mer negativ sedan 2022, samtidigt som den övergripande observationen är att svenskarna – till skillnad från under 00-talet – anser att ekonomin och sysselsättningen gynnas av EU-medlemskapet. Svenskarna anser fortfarande att EU har positiv effekt på miljöområdet, vilket är ett mångårigt mönster. Detta ligger sannolikt också till grund för den tveksamhet svenskarna uttrycker för att föra tillbaka beslutsmyndighet till medlemsstaterna inom miljöområdet, som vi redovisade ovan. Också på miljöområdet skiftade svenskarna till

Figur 13. **Bedömning av EU-medlemskapets konsekvenser inom fem centrala områden, 2014–2023 (bedömningsbalans)**

Kommentar: Frågan lyder: "Hur anser du att medlemskapet i EU påverkar Sverige inom följande områden?" Områdena framgår av figuren. Svarsalternativen är "Mycket positivt", "Ganska positivt", "Varken positivt eller negativt", "Ganska negativt" och "Mycket negativt". Figuren visar balansmättet, alltså andelen positiva bedömningar ("Mycket positivt" och "Ganska positivt") minus andelen negativa bedömningar ("Mycket negativt" och "Ganska negativt") bland dem med en åsikt. Värdet kan variera mellan +100 (alla är positiva) och -100 (alla är negativa).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2014–2023.

positiv bedömning under mitten av 00-talet. Brottsbekämpningen, jordbruket och den sociala tryggheten har gått från tydligt negativa till svagt positiva bedömningar. Jämställdheten har förändrats från svagt negativa eller neutrala bedömningar till mer positiva bedömningar på senare år. Svenskarnas bedömning av möjligheterna att påverka inom EU har över lag, om än i varierande grad, varit positiv.

Svenskarnas bedömning av EU-medlemskapets konsekvenser på olika politikområden följer i stort svenskarnas allmänna inställning till EU-medlemskapet, i meningen att de kommit att bli mer positiva över tid. Exakt vad som ryms i de här bedömningarna av EU:s konsekvenser på respektive

område vet vi inte, och om exempelvis den negativa bedömningen av EU:s påverkan på invandringen är baserad på utomeuropeisk invandring, eller också inkluderar invandring av EU-medborgare. Det är också värt att notera att de områden som här täcks är av varierad natur. Exempelvis är försvar och säkerhet i huvudsak en nationell kompetens medan EU har skarpa befogenheter på miljöområdet. Miljöområdet är intressant också för att det inte sker någon märkbar förändring i svaren efter att EU-kommissionen gjorde "Den gröna given" till sitt flaggskeppsprojekt 2019, utan har hållit en jämn trendlinje sedan 2014 utan större ned- eller uppgångar (figur 13). Vi kan slutligen konstatera att det är relativt många svarande som inte uttrycker någon stark åsikt i frågan om hur Sverige

påverkats av EU-medlemskapet inom de olika politikområdena. Om man lägger ihop den andel som svarat att de inte har någon uppfattning och de som svarat att Sverige varken påverkats positivt eller negativt så utgör dessa 2023 mellan 43 procent (militära säkerheten) och 63 procent (jämnställdhet) av de svarande. I 6 av de 10 områden som täckts av frågorna är det färre än hälften av de svarande som uttryckt någon åsikt åt antingen det positiva eller negativa hållet (tabell 4).

6. Slutsatser och framtidsutblick

Fjölårets rekordhöga stöd för EU-medlemskapet (68 procent) har under 2023 sjunkit några procentenheter ner till 62 procent. Undantaget 2022 är stödet idag alltså högre än i någon SOM-mätning sedan starten 1992. Den utveckling som kunde skönjas under 2022 tolkades då som tätt knuten till det förändrade säkerhetsläget efter Rysslands invasion av Ukraina. Mot bakgrund av att krigsutvecklingen i minskande utsträckning varit förstasidesstoff och att kriget övergått till att bli mer av en normalitet är det kanske inte förvånande att stödet går tillbaka något. Samtidigt har vi här konstaterat att det inte samtidigt sker någon ökning i motståndet mot EU-medlemskapet, och att svenskarnas stöd därmed är fortsatt stabilt. Det är fortsatt en tydlig majoritet som stöder ett ukrainskt EU-medlemskap, även om stödet sjunker något jämfört med 2022.

Under 2023 har svenskarnas förhållningssätt till EU-medlemskapet och dess olika dimensioner dels uppvisat en intressant förändring, dels en sedvanlig kontinuitet. Den intressanta förändringen manifesteras i det stärkta stödet för euron – vilket sker i samtliga politiska läger och befolkningsgrupper. Det starkaste stödet för euron finns bland sympatisörer med de gamla allianspartierna, medan den största ökningen under 2023 har skett bland sympatisörer med Vänsterpartiet och Liberalerna. Motståndet mot euron går också ned, och gapet mellan de som är för och emot euron minskar. Än så länge är det dock en god bit kvar innan det närmar sig någon majoritet för att införa euron. Det 2023 års undersökning visar om svenskarnas relation till euron är en fortsättning på en utveckling som har skett långsamt under det senaste decenniet, men som under 2023 har tagit ett stort kliv – troligen som ett svar på den ekonomiska osäkerheten,

inflationsdebatten och kronans svaga växelkurs. Just svenskarnas åsikter om euron blir en fråga att följa under kommande år med ledning av ekonomins, kronkursens och krigets utveckling. Om det här opinionsskiftet skulle utgöra ett startskott för en förnyad diskussion och opinionsbildning kring euron från exempelvis politiska företrädare och partier, kan det också inverka på den fortsatta opinionsutvecklingen. Det återstår därmed att se om 2023 års kraftigt ökade stöd för en svensk euroanslutning blott är en tillfällig konjunkturell reaktion eller en varaktig förändring.

Kontinuiteten hittas i svenskarnas fortsatt starka stöd för EU-medlemskapet – trots det relativa avbräcket från 2022 års rekordsiffror – samt i motvilligheten till fördjupad integration på olika plan. Svenskarna fortsätter att värdera EU-medlemskapets konsekvenser för den militära säkerheten positivt. De miljöpolitiska konsekvenserna bedöms också som positiva samtidigt som man ser negativa effekter på invandringsområdet.

”Över lag fortsätter den utveckling som har uppvisats under ett antal år, nämligen att andelen svenskar som ser sig som klart till höger på den politiska skalan blir mer negativa till EU-medlemskapet, medan den vänstra sidan blir mer positiv.”

Över lag fortsätter den utveckling som har uppvisats under ett antal år, nämligen att andelen svenskar som ser sig som klart till höger på den politiska skalan blir mer negativa till EU-medlemskapet, medan den vänstra sidan blir mer positiv. Andelen svenskar klart till vänster och sympatisörer med Vänsterpartiet är till och med de enda grupper där stödet för EU-medlemskapet stärks 2023. Stödet för EU bland oppositionspartiernas sympatisörer varierar idag mellan 80 och 60 procent, medan motsvarande siffror bland regeringsunderlagets partier ligger mellan 70 och 30 procent. De mest trovärdiga siffrorna återfinns emellertid bland de stora partierna. Sympatisörer med Socialdemokraterna

och Moderaterna visar 69 respektive 71 procents stöd medan bara 30 procent av sverigedemokratiska sympatisörer uttrycker att de är i huvudsak för EU-medlemskapet. Alltsedan början av 90-talet var stödet för EU som starkast i gruppen klart till höger – vilket fick en tydlig vändning nedåt under 2014 och dök sedan kraftigt igen under 2023 då gruppen blev den mest EU-kritiska. Migrationskrisen under åren runt 2014 var intimt förknippad med EU, och under året har EU blivit alltmer aktivt inom industripolitiken och miljöområdet, vilket kan ha bidragit till den här förändringen. Miljö- och

klimatpolitiken har visat sig ha en polariserande potential och enligt Eurobarometers (Europeiska kommissionens egen opinionsundersökning) senaste mätning från hösten 2023 anser svenskarna att miljö- och klimatförändringarna, tillsammans med kriget i Ukraina, är EU:s viktigaste frågor (European Commission 2023). Det är mot denna bakgrund som Europaparlamentsvalet närmar sig, där de här frågorna sannolikt kommer att bli tongivande, och påverka såväl nästa mandatperiod i Europaparlamentet och i kommissionen som utvecklingen i den svenska EU-opinionen.

Referenser

Bengtsson, Rikard (2023) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus Förlag.

Eriksson, Jonas (2023) *Reformen av EU:s finanspolitiska regelverk. Innehållet, bakgrunden och den akademiska diskussionen*. Sieps 2023:2op.

European Commission (2023) *Standard Eurobarometer 100 – Autumn 2023* (December).

Haglund, Fredrik (2023) "Opinionsundersökning: svenskarna nöjdast med EU:s Ukrainapolitik", *Europaportalen*, 12 januari 2023.

Holmberg, Sören, Richard Karlsson och Emma Olsson (2023) *Det svenska EU-motståndet*, Valforskningsprogrammets rapport 2023:11.

Johansson, Markus och Jakob Lewander (2023) *Historiskt stort stöd för EU i ett förändrat säkerhetspolitiskt läge*, Sieps 2023:5epa.